

Karamanoğlu Alâeddinbey Türbesi

Kenan BİLİCİ

Dekorasyonu, genelde mimârî biçim araştırmalarında vazgeçilmez ve daha da önemlisi, mimârî bünyeyi belirleyen karakteristik bir alan olarak görmemiz gerekiyor. Bazen mimârî bünyeyi de aşacak kadar; yani mimârînin de önünde büyük bir grafik gelişke göstererek ve bazen de mimârî formu saran bir "dış "kabuk" olarak ele alındığında, dekorasyon, yalnızca bir biçim sözlüğü oluşturmakla kalmaz; fakat aynı zamanda içinde yer alan motif, kompozisyon ve elemanlarla kendine özgü bir dil yaratır.

Gelişigüzel bakıldığında, algılaması güç ve mentalitemizin kabul edemediği bu akla durgunluk veren dünya, gerçekte sanatçı-hammadde ve sanatçının hafızasında yaşayan adetâ "motifler dağarcığı" üçlemesinden meydana gelmiş gibi görünmektedir. Denebilir ki, bu üç kavramdan özellikle sonuncusu, yani "motifler dağarcığı"nın önemi, sanatçı ekolleri ve bazen yerel geleneklerin de katkısıyla, giderek üslup kriterleri şeklinde gelişme göstermesi ve bir dönemin sanat eğilimlerini ya da bir "çağ modası"nı açıklayıcı önemli faktörlerden biri haline gelebilmesidir.

Aşağıdaki incelememizde, Karamanoğulları'na ait bir mimârî eserin dekorasyonunu ele almak ve konuyu somutlaştırmak istiyoruz.

Örneğimiz, evvelce bir külliye parçası olduğu halde,⁽²⁾ bugün tek bir yapı gibi görünen Karamanoğlu Alaeddin Bey Türbesi'dir (Resim: 1).

Karaman'da, İçkale'nin doğusundaki Hisar mahallesinde yer alan yapının kitâbesi yoktur.⁽³⁾

Yakın bir zamana kadar orijinal halini nisbeten muhafaza edebilmiş olan yapı, 1967 yılında restore edilmiştir.⁽⁴⁾

Onikigen prizmal gövde ve onikigen dilimli külâhiyla, bu tipin Orta Anadolu'daki tek temsil-

(1) Bu makale, "Karamanoğlu Mimari Dekorasyonu" olarak belirlediğimiz Yüksek Lisans tezimizin bir bölümünü oluşturmaktadır. Ancak, çalışmalarımız henüz sona ermediği için, burada Karamanoğlu mimari dekorasyonundaki motif ve kompozisyonların analizi ve bunların analogik bağlantılarının kurulması gibi bir amacın şimdilik kaydıyla sözkonusu olmadığını belirtmek istiyoruz. Bu yazının sınırları içinde yapılmak istenen, başlıktan da anlaşılacağı üzere, yalnızca bitkisel motifler üzerinde durularak bir tipoloji denemesi meydana getirmektedir.

(2) KOMAN, M.M., Şikâri'nin Karaman Oğulları Tarihi, Konya Halkevi Tarih ve Müze Komitesi Yay: Seri 1, Sayı 2, Konya, 1946, s. 112.

(3) İnceleyebildiğimiz kadarıyla yapının tarihlendirilmesi bir muamma olarak belirtilmektedir. TOTAYSAĞIR, G., Karaman (Lârende), Tarihi İncelemeler, Konya, 1944, s. 9'da Karaman'daki Kızılar Türbesi'ne karıştırdığı Alaeddin Bey Türbesi'nin bir Selçuklu eseri olduğunu ve Karamanlılar tarafından yıktırıldığını belirtmektedir. ÖNGE, Y., "Karamanoğlu Alaeddin Bey Kümbetinin Restorasyonu", Rölöve ve Restorasyon Dergisi", Vakıflar Genel Müdürlüğü Yayınları, Yıl: 1, Cilt: 1, Sayı: 1, Ankara, 1974, s. 21'de ve SÖZEN, M. - ARIK, R. - ASOVA, K. - BİLGE, A. v.d., Türk Mimarisinin Gelişimi ve Mimar Sinan, Türkiye İş Bankası Kültür Yay: 149, Sanat Dizisi: 18, İstanbul, 1975, s. 78'de yapının 14. yüzyılın sonuna ait olduğu konusunda hemfikirlerdir. MEINECKE, M., Fayence-dekorationen sakrischukischer Sakrabauten in Kleinasien, Teil II: Katalog, Deutsches Archäologisches Institut Istanbul Mitteilungen, Beiheft 13, Verlag Ernst Wasmuth, Tübingen, 1976, s. 521-522'de ele aldığı yapının tarihlendirme bölümünde 1382 yılında yapıldığını; eserinin "mimar" bölümünde de yapının Karaman Hatuniye Medresesi mimarı Numan Bin Hoca Ahmed'in eseri sayılabileceğini belirtmektedir. ARIK, M.D., "Turkish Architecture in Asia Minor in the Period of the Turkish Emirates", The Art and Architecture of Turkey, Ed. by E. Akurgal, Photo. by L. Hilber, Oxford Univ. Press, Oxford, 1980, p. 134'de dipnot belirtmeksizlin yapıyı 1391'e tarihlenmektedir.

Öte yandan, incelememiz sırasında karşılaştığımız ikinci bir muamma da, Alaeddin Bey'in ölüm tarihi konusudur. İnceleme konumuzun dışında kaldığından, bu sorun için bkz: TOTAYSAĞIR, G., a.g.e., s. 16; UZUNCARŞILI, İ.H., Anadolu Beylikleri ve Akkoyunlu, Karakoyunlu Devletleri, T.T.K. Yay. VIII. Seri, Sayı: 2a, Ankara, 1969 (2), s. 15; TEKİNDAG, S., "Konya ve Karaman Kutuphanelerinde mevcut Karaman-oğulları ile ilgili yazmalar üzerinde çalışmalar", İ.C. Ed. Fak. Tarih Dergisi, Ord. Prof. İ.H. Uzuncarşılı Hâtıra Sayısı, Sayı: 32, (Mart 1979), İstanbul, 1979, s. 130-131.

(4) ÖNGE, Y., a.g.m., s. 21-24.

cisi olan türbenin,⁽⁵⁾ portal ve güneydeki pencere alınlığında yoğunlaşan dekorasyonu, inceleme konumunu oluşturmaktadır.

Kesme taşın⁽⁶⁾ ve itinalı bir işçilikle yapılmış olan türbenin, doğuya açılan portalı, ele alacağımız dekorasyonu ilgilimiz çeker.⁽⁷⁾ Oniki-gegen prizmal gövdenin doğu cephesinde yer alan boyuna dikdörtgen portal kütleli, bu cephenin 2/3'lik bir kısmını kaplamaktadır (Resim: 2). Derinliği az bir niş gibi içe girinti yapan bu kütle-yi, 2.17 m. eninde ve keskin profilli silmeler halinde, dışta sülüs yazı, içte palmet-rumi kom-binasyonuna dayanan bitkisel motifli iki bordür, yanlardan ve üstten kuşatmaktadır.⁽⁸⁾ İçteki bordürlere bitişik ve portal kütlelerinin yarı uzunluğundaki iki burmalı sütunce, yarım daire plânli olup; bitkisel motifli başlıklara sahiptir.⁽⁹⁾ Sütun-celerin üzerinden, eşikten 3.77 m. yükselen altı sıra mukarnaslı kavsara başlar. Mukarnaslı kavsara-nın alttan ikinci sırası, içleri derin oyma ile yiv-li, beş dilimli, yelpaze şeklindeki küçük geçiş öge-leri ile değerlendirilmiştir. Alttan dört ve beşinci sıra ise, sivri kemerli geçiş öğelerinin tam ortasına gelecek bir biçimde, alçak kabartma olarak işlenmiş palmet motifleriyle dikkatimizi çekmektedir. Mukarnaslı kavsaranın alttan bir ve ikinci sıraları-nın ortasında sülüs ile "ey muhtaçlara yardım eden Allah, bize de yardım et" yazılı bir levha yer al-maktadır.⁽¹⁰⁾ Yazı levhasının üzerinde ise, Bursa tipi kemeri hatırlatan bir formun ortasında çarkı-felek motifli yer alan bir levha bulunmaktadır. İlgili çekici bir ayrıntı da, yine bu levhanın üstün-de ve mukarnaslı kavsaranın alttan dördüncü sıra-sının ortasına yerleştirilen "armudi kemer" for-mudur.⁽¹¹⁾ Mukarnaslı kavsarayı kuşatan beş sıra basamaklı çerçeve profili ile ikinci bordür arasında kalan üçgen alınlığa, kare bir levha üzerine helezoni yivlerle dekore edilmiş, sivri birer kabara yerleştirilmiştir.⁽¹²⁾ Mukarnaslı kavsaranın alttan beşinci sırasının her iki yanında yer alan bu kabaların üstünde ise, bu kez enine dikdörtgen bir levhada, alçak kabartma olarak sülüs ile sağda "ya Allah", solda "ya Muhammed" yazıları dikkati çekmektedir. Harfler gayet iri hatlara sahiptir.

Mukarnaslı kavsaranın tepe çerçevesi ile, iki yandaki sülüs yazı levhaları arasında, boyuna dik-dörtgen bir levha üzerinde, yine alçak kabartma olarak işlenmiş dekoratif bir öge dikkatimizi çeker. Bu, üçgen kaideli, damla biçiminde gövdeli ve palmet motifli tepelikli tezyinat, portal deko-rasyonunun simetri düzenini tamamlamaktadır.

İçte, 0.90 m. genişliğindeki kapı açıklığını örten basık kemerin⁽¹³⁾ dış yüzü, geçmeli kemer taşlarını taklit eden zikzaklı derzler⁽¹⁴⁾ ve ortada

da bitkisel motifli sahte bir kilit taşı halinde iş-lenmiştir.

Sahte kilit taşının, altta, yarım daire kesitli bir damla formunda taşırıldığı dikkati çekmek-tedir.

Portal kemerinin söve taşları ise, 1967 yılında yapılan restorasyonla tamamlanmıştır.

PORTAL DEKORASYONU

Karamanoğlu Alaeddin Bey Türbesi'nin porta-li, oldukça karmaşık gibi görünen bir dekorasyona sahiptir. Dekoratif ögeler arasında geometrik kompozisyonların yer almadığı, bir başka deyişle uygulanmadığı dikkati çekmektedir.

Burada, portal dekorasyonundaki motif ve kompozisyonların analizine geçebiliriz.

I. YAZI

Karamanoğlu Alaeddin Bey Türbesi portalinde yazının, bordür, kemer alınlığı ve kitabe levha-sında kullanıldığı görülmektedir. Portalı yanlardan ve üstten kuşatan 0.20 m. enindeki dış bordür, sülüs yazı ile dekore edilmiştir. Alçak kabartma olarak işlenen yazının, yayınlardan besmele ve kürsi âyeti olduğu anlaşılmaktadır.⁽¹⁵⁾

(5) ARIK, M.O., "Erken Devir Anadolu Türk Mimâri-sinde Türbe Biçimleri", Anadolu (Anatolia), XI (1967), Ankara, 1969, s. 71.

(6) KONYALI, İ.H., Abideleri ve Kitâbeleri ile Karaman Tarihi, Ermenek ve Mut Abideleri, İstanbul 1967, s. 488'de, yapının, Karaman'ın Kürddere taşından inşa edildiğini belirtir.

(7) HIL, D. - GRABAR, O., Islamic Architecture and Its Decoration, A.D. 800-1500, Faber and Faber, London, 1967 (2), p. 74; ASLANAPA, O., Turkish Art and Architecture, Faber and Faber, London, 1971, p. 179; ASLANAPA, O., Türk Sanatı, II, Anadolu Selçuklularından Beylikler Devrinin Sonuna Kadar, Başbakanlık Kültür Müsteşarlığı, İstanbul, 1973, s. 208.

(8) DIEZ, E. - ASLANAPA, O. - KOMAN, M.M., Karaman Devri Sanatı, İ.Ü. Ed. Fak. Yay. Sanat Tarihi Enstitüsü, No. 7, İstanbul, 1950, s. 95'te iç bordürün palmet-lotus motiflerinden meydana geldiğini belir-tirir. Kendilerine katılmıyoruz. Ayrıca bkz.: KON-YALI, İ.H., a.g.e., s. 488; ÖNGE, Y., a.g.m., s. 21.

(9) ÖNAL, R.H., Osmanlı Öncesi Anadolu-Türk Mimari-sinde Taçkapılar, Ege Üniv. Ed. Fak. Yay. No: 14, İzmir, 1982, s. 65.

(10) KONYALI, İ.H., a.g.e., s. 488.

(11) "Armudi Kemer" formu için bkz.: ARSEVEN, C.E., Sanat Ansiklopedisi, Cilt: II, VII. Fasikül, İstanbul, 1947, s. 1007-1008; HASOL, D., Ansiklopedik Mi-marlık Sözlüğü, Yapı-Endüstri Merkezi Yay: A2, İstanbul, 1979 (2), s. 274-275.

(12) ÖNAL, R.H., a.g.e., s. 81-82.

(13) ÖNAL, R.H., a.g.e., s. 48.

(14) ÖNAL, R.H., a.g.e., s. 46.

(15) KONYALI, İ.H., a.g.e., s. 488; ÖNGE, Y., a.g.m., s. 21.

Portal alınışındaki sülüs yazılar, yine alçak kabartma olarak işlenmiş ve fakat bordürde kullanılan yazıya oranla daha kaba formlara sahiptirler.

Kitabe levhasındaki yazının anlamına yukarıda değinmiştik. Buradaki sülüs yazı formu, bordürdekine oranla adetâ "agrandize edilmiş" gibidir. Çoğunlukla kitâbe görmeye alıştığımız yerde, daha önce sözünü ettiğimiz ibarenin yer alışı ilginçtir. Buradaki bir ayrıntıya da, yeri gelince ele almak üzere değinelim; o da, harflerin arasına serpiştirilmiş izlenimi veren, daha doğru bir deyişle "çiçekli sülüs" de diyebileceğimiz bir şekilde iki elif harfinden çıkan rumi motifleridir.

II. BİTKİSEL MOTİFLER

Karamanoğlu Alaeddin Bey Türbesi portalinde bitkisel motifler yoğunluktadır. Portal kütlesini yanlardan ve üstten kuşatan 0.20 m. enindeki iç bordür, sütunce başlıkları, portal kemerinin kilit taşı, kemer alınışı ve mukarnaslı kavsaranın geçiş öğeleri bitkisel motifler değerlendirilen elemanlar olarak karşımıza çıkmaktadır. Bazen palmet-rumi kombinasyonu, bazen de yalnızca palmet motifi olarak karşımıza çıkan bu dekoratif öğelerden palmet motifiyle başlamak istiyoruz:

A. Portal yan bordüründe yer alan palmet motifleri, içeri kıvrım yapan iki yan kanat ve bunların ortasındaki sivri tepeliğiyle klâsik palmet şemasını tekrarlamaktadır. Alçak kabartma olarak işlenen motif, eğimli kesim ve içteki alçak hacimlere vuran gölge-ışık düzeniyle oldukça plastik bir etki bırakır. Bu arkaik form, tipolojimizde "P1" koduyla geçecektir (Şekil: 1).

Portal alınışındaki tezyinatın tepeliği olarak karşımıza çıkan palmet motifi de, iç bordürdekini aynı olup, "P1" kodunu almaktadır. Portal kemerinin kilit taşında yer alan üç ayrı palmet motifi, tipolojiye yenilik getirmektedir. Bunlardan tepelikte yer alan palmet motifi, iki yan kanattan tekrar palmet motifine dönüşen kapalı bir kompozisyon sunar (Şekil: 2). P1'den farkı iki yan kanatta ayrıca dairesel birer küçük tepeliğin yer alması ve ayrıntılarda taşçı kalemi izleriyle damarların belirtilmesidir. Tipolojimizde bu form, "P2" kodunu almaktadır.

"P2"den türetilen bir diğer form, iki yan kanatta tepeliğin yer almadığı ve fakat taşçı kalemiyle iki yan kanat üzerinde damarların belirtildiği bir karakter ortaya koyar. Bu motife de "P3" kodunu veriyoruz (Şekil: 3).

Kilit taşında yer alan bir diğer palmet motifi, tipolojideki diğer motiflerden daha zengin bir izlenim bırakmaktadır. İçte doğru kıvrılan iki yan kanat, üstte uçları helezoni kıvrımlı iki yan kanata

geçmekte, aradaki sivri formu küçük yapraktan yayvan ve sivri tepelik belirlemektedir. Tepeliğin ortası üç dilimli bir formla değerlendirilmiştir. Taşçı kalemiyle işlenen çizgiler, motive damar damar açılan bir form kazandırmakta; çizgiler arasına vuran ışık-gölge, motifin plastisitesini arttırmaktadır. Böyle bir form tipolojimizde "P4" kodunu almaktadır (Şekil: 4).

Mukarnaslı kavsaranın alttan dördüncü sırasında yer alan palmet motifleri, iki yan kanattan ortada damla formunda yüzeysel işlenmiş iki yan kanada geçmekte, üstte sivri bir tepelik motifi taçlandırmaktadır. Bu da "P5" koduyla yerini almaktadır (Şekil: 5).

B. Bitkisel motifler arasında rumiler ikinci sırayı almaktadır. Portal kütlesini üç yandan kuşatan iç bordürde iki ayrı rumi motifi tesbit edildik.

Bunlardan ilki, daha önce sözünü ettiğim ve "P1" kodunu alan palmet motifini eliptik olarak iki yandan çevirmekte; bu düzen, bütün bordür yüzeyini dolaşmaktadır. Motifi oluşturan uzun ve kısa yaprakların ortasında yuvarlak satırlı bir damla formu görülmekte; taşçı kaleminin meydana getirdiği keskin sırt profilleri yaprakları şekillendirmektedir. Burada içte doğru kıvrım yapan uzun yaprağın ucu da düğmelidir. Dikkat edilirse, kısa yaprak yarım palmet formunu hatırlatmakta; motif adetâ yarım palmet-rumi birleşiminden türetilmiş gibi bir izlenim bırakmaktadır. Böyle bir form'a, sözkonusu rumi motifi olduğu için, "R1" kodunu veriyoruz (Şekil 6).⁽¹⁶⁾

Yine aynı bordürde, bir ikinci rumi motifi de, tipolojide "R2" koduyla yerini alıyor. Bu kez burada, "R1" in aksine, uzun ve kısa yaprakların ortasında damla formu yer almamakta; uzun sap ise sivri olarak bitmektedir. Ancak burada da "R1" gibi taşçı kalemiyle işlenen sık olukların yaprağı biçimlendirmesi sözkonusudur (Şekil: 7)

Yazı bahsinde de, indigim ayrıntıda görülen rumi motifi de bir başka tip olarak beliriyor. Burada "R2"ye benzeyen bir form belli olmakla birlikte, "R2"de görülmeyen bir ayrıntı, motifi "R3" kategorisine sokuyor (Şekil: 8). Bu ayrıntı, "R1"deki gibi uzun yaprağın düğmeli olmasıdır. Dikkati çeken bir diğer nokta da, motifin adetâ "silüet" şeklinde yalın bir karakter sunmasıdır.

(16) Bordürdeki bir noktaya da bu arada değinmemiz gerekiyor. O da, birbirini hazırlayan eliptik formlar düzeninin, alttan ikinci sıralarında yapılan bir atlamadan ileri gelyor. Eseri yapan sanatçı ya da sanatçılar, portall kuşatan bordürün alttan ikinci sırasında, bilek ya da bilmeyerek bir atlama yapmış; birbirini hazırlaması gereken tam elips formu yarıda keserek diğerine birleştirmiştir.

Anlaşıldığı kadarıyla, yapının yalnızca portalinde beş ayrı palmet ve üç ayrı rumi motifi tesbit edebildik.

PENCERE ALINLIĞINDAKİ DEKORASYON

Türbenin güney cephesinde yer alan ve yapının portalden sonra tek açıklığı olan pencerenin alınlığı, oldukça karmaşık bir dekorasyona sahiptir. Etrafı 15 cm. eninde dilimli bir çerçeve şeridi ile yanlardan ve üstten kuşatılan boyuna dikdörtgen pencere, 1 m. enindedir. Sövelerine demir parmaklık için zıvanalar açılmış olan pencerenin enine dikdörtgen lento taşı, sivri kemer içinde alçak kabartma olarak işlenmiş bitkisel tezyinatıyla yekpare bir alınlık halinde tertiplenmiştir.⁽¹⁷⁾

1967 yılındaki restorasyonla, güney cephedeki pencerenin doğu köşesindeki geniş çatlak yüzünden düşmek üzere olan alınlık, korunmaya alınmıştır.⁽¹⁸⁾

Pencere alınlığında yer alan dekorasyon, tamamiyle bitkisel motiflerden meydana gelmektedir. Buradaki motiflerin daha önce sözünü ettiğimiz portal dekorasyonundaki motiflere göre daha "plastik" bir karakter sunmaları ilgi çekicidir. Dikkat edilirse, alınlıktaki dekoratif düzenin, portal dekorasyonuna göre daha gelişmiş olduğu ve adetâ pencere kompozisyonuna sonradan eklenmiş gibi bir izlenim yarattığı düşünülebilir.⁽¹⁹⁾ Alınlıktaki motiflere ilk baktığımızda, oldukça girift ve çözümlenemez bir düzen ile karşı karşıya olduğumuzu görürüz (Şekil: 9). Bu motif kurgusu, gittikçe içinden çıkılmaz bir gerilim yaratmaktadır. İçiçe girmiş palmet, yarım palmet, palmet-rumi kombinasyonları arasında, şemâtik olarak ayırım yapmak kaçınılmazdır.

A. Bunlardan türbe dekorasyonunda yoğun olarak kullanılan palmet motiflerinin tipolojideki devamlılığını sağlamak açısından "P6" kodunu verdiğimiz palmet motifiyle başlamak yerinde olacaktır.

Sivri kemerli olarak düzenlenen alınlığın tepesinde, merkezde yer alacak biçimde yerleştirilmiş bir palmet motifi dikkatimizi çeker. Motif, ilk bakışta "P5"i andırmaktadır. Fakat burada iki ayrıntı, motifi "P6" koduna sokuyor. Birincisi, iki yan kanat helezoni kıvrımla içe doğru dönmez; ikincisi tepelik ile iki yan kanat arasında, geçiş sivri bir ara motifle değil, dairesel bir motifle sağlanmıştır (Şekil 10). Motif, taşçı kalemiyle oldukça plastik bir karakter kazanmıştır.

Alınlığın ortasında, merkezde, diğer Motiflere göre daha büyük tutulmuş bir diğer palmet ilgimizi çeker. "P6"dan çıkan iki yan sapın eliptik olarak kuşattığı motif, "P6"yı andırmakta; fakat

tepelğin, iki yan sap olarak çapraz şekilde uzanmasıyla "P6"dan ayrılmaktadır. Bu motife tipolojimizde "P7" kodunu verdik (Şekil: 11).

Alınlığın taban kenarında simetrik olarak yerleştirilmiş dört adet yarım palmet motifinin, gerçekte "P7"den uyarlandığı dikkati çekmektedir (Şekil: 12). "P7"den kesilen bu yarım palmet dizisi, "P7"den uyarlandığı için tipolojimizde "YP7a" kodunu almaktadır.⁽²⁰⁾

Yine bu motif yığını arasındaki bir diğer palmet motifine "P8" kodunu veriyoruz. Burada daha köşeli hatlar sözkonusudur. İki yan kanat, üç dilimli bir tepeliğe sahiptir. Dikkat edilirse, yaprakların konturları içine tekrar kontur çizgisi çekildiği görülmektedir (Şekil: 13).

B. Palmet motifleri dışında üç ayrı motifi "bileşimler" olarak kabul edebiliriz.

Bunlardan "P6"yı çevreleyen motifi birkaç açıdan tanımlamamız gerekiyor. Birincisi, iki yan kanattan alttaki sivri, üstteki düğmeli olarak bitmektedir. İkincisi, üç dilimli tepelikten, iki yan kanat sivri, fakat ortadaki üstten içe doğru kıvrılıp üç dilimli basitleştirilmiş bir rumi motifi ile sona ermektedir. Bu motife, palmet-rumi bileşiminden meydana geldiği için "PR1" kodunu vermeyi uygun bulduk (Şekil: 14).

"PR2" kodunu verdiğimiz motif, ilk bakışta palmet motifini andırmakta; fakat iki yan kanat ucu düğmeli olarak klâsik rumi motifi şeklinde açılmaktadır. İki yan kanadın ortasında sivri tepelik, motifi taçlandırmaktadır (Şekil: 15).

"PR3" ise, dört dilimli bir palmet motifini ifade etmektedir. Burada "PR2"deki gibi, iki yan kanattan biri, ucu düğmeli olarak biten basit bir rumi motifi olarak değerlendirilmiş; bu iki yan kanattan üç dilimli bir tepelik çıkarılmıştır (Şekil: 16).

Türbenin güney cephesindeki pencere alınlığı, birbirini tamamlayan bitkisel motiflerin yoğunluk

(17) ÖNGE, Y., a.g.m., s. 21-22, fot.: 5, Ayrıca ÖNGE, Y., "Karaman Kalesi", Önasya, Yıl: 4, Cilt: 4, Sayı: 46, Ankara, 1969, s. 9, dpnt. 2'de ele aldığımız pencere alınlığının bir benzerinin Karaman Kalesi güney girişindeki taş alınlıkta da görüldüğünü ve bu alınlığın vaktiyle türbenin bittiği ve bugün ortada hiçbir izi dahi olmayan caminin pencere alınlıklarından biri olabileceğini belirtmektedir. Bu konuda henüz kapsamlı bir araştırma yapamadık.

(18) ÖNGE, Y., "Karamanoğlu Alaaddin...", s. 22.

(19) Bu konu hakkındaki gözlemlerimizin sonucunu şimdilik kaydıyla saklı tutmayı uygun bulduk. Bu sorunu, oldukça fazla yer tutacağı kaygısıyla, yeterli kaynak araştırmamız da tamamlanınca, ayrıntılı olarak ileride ele almak umudundayız.

(20) "YP7a" karışık bir kodlama olarak düşünülebilir. Burada YP ile yarım palmet kavramını, P7'yi bir ana şema olarak kabul edip, "7a" ile de bunun bir alt şeması olduğunu vurgulamak istedik.

kazandığı bir dekorasyon programı sunmaktadır. Alınlıktaki bu karmaşık ve kendi içinde kapalı düzen, simetrik olarak yerleştirilmiş gibi bir izlenim bırakmaktadır. Bununla birlikte, meselâ portal dekorasyonundaki simetrisi gözönüne getirecek olursak, burada simetrik olmaya çalışan aslında bir işleniş, genel kompozisyon yönünden ise tutuk ve motiflerin karmaşasından doğan göz yorucu bir düzenin varlığından da söz edilebilir.

Genel bir değerlendirme yapacak olursak, Karamanoğlu Alaeddin Bey Türbesi, mimârî tip olarak Orta Anadolu'da ünik bir form olarak belirmesine rağmen, dekorasyonu ile mütevazı bir karakter sunar.

Özet ve sonuç olarak diyebiliriz ki, Karamanoğlu Alaeddin Bey Türbesi'nin dekorasyon programını tipolojik bir yöntem denemesi ile çözmeye çalışan bu incelemede, aslında bir "dekorasyon terminolojisi"nin ancak ayrıntılı deskripsiyonlarla yapılabileceğini vurgulamak istedik.⁽²¹⁾ Bu küçük deneme, geliştirilmeye, eleştirilmeye açık ve başlangıç halindeki çalışmamızın ilk halkası olarak kabul edilmelidir.

BİBLİYOGRAFYA

- ARIK, M.O., "Erken Devir Anadolu-Türk Mimârisinde Türbe Biçimleri", *Anadolu (Anatolia)*, XI, (1967), Ankara, 1969, s. 57-100.
- ARIK, M.O., "Turkish Architecture in Asia Minor in the Period of the Turkish Emirates", *The Art and Architecture of Turkey*, Ed. by E. Akurgal, Photo. by L. Hilber, Oxford Univ. Press, Oxford, 1980.
- ARSEVEN, C.E., *Sanat Ansiklopedisi*, Cilt: II, VII. Fasikül, İstanbul, 1947.
- ASLANAPA, O., *Turkish Art and Architecture*, Faber and Faber, London, 1971.
- ASLANAPA, O., *Türk Sanatı*, II, Anadolu Selçuklularından Beylikler devrinin sonuna kadar, Başbakanlık Kültür Müsteşarlığı Kültür Yay., İstanbul, 1973.
- DIEZ, E. - ASLANAPA, O. - KOMAN, M.M., *Karaman Devri Sanatı*, İ.Ü. Ed. Fak. Yay. Sanat Tarihi Enstitüsü No. 7, İstanbul, 1950.

- HASOL, D., *Ansiklopedik Mimarlık Sözlüğü*, Yapı-Endüstri Merkezi Yay: A2, İstanbul, 1979 (2).
- HILL, D. - GRABAR, O., *Islamic Architecture and Its Decoration*, A.D. 800-1500, Faber and Faber, London, 1967.
- KOMAN, M.M., *Şikâri'nin Karaman Oğulları Tarihi*, Konya Halkevi Tarih ve Müze Komitesi Yay: Seri 1, Sayı 2, Konya, 1946.
- KONYALI, İ.H., *Abideleri ve Kitâbeleri ile Karaman Tarihi*, Ermenek ve Mut Abideleri, İstanbul, 1967.
- MEINECKE, M., *Fayencedekorationen seldschukischer Sakralbauten in Kleinasien*, Teil II: Katalog, Deutsches Archäologisches Institut Istanbul Mitteilungen, Beiheft 13, Verlag Ernst Wasmuth, Tübingen, 1976.
- ÖNGE, Y., "Karaman Kalesi", *Önasya*, Yıl: 4, Cilt: 4, Sayı: 46, Ankara, 1969, s. 8-9.
- ÖNGE, Y., "Karamanoğlu Alaeddin Bey Kümbetinin Restorasyonu", *Rököve ve Restorasyon Dergisi*, Vakıflar Genel Müdürlüğü Yay, Yıl: 1, Cilt: 1, Sayı: 1, Ankara, 1974, s. 21-24.
- SÖZEN, M. - ARIK, R. - ASOVA, K. - BİLGE, A. - v.d., *Türk Mimarisinin Geleşimi ve Mimar Sinan*, Türkiye İş Bankası Kültür Yay: 149, Sanat Dizisi: 18, İstanbul, 1975.
- TEKİNDAĞ, S., "Konya ve Karaman Kütüphanelerinde mevcut Karaman-oğulları ile ilgili yazmalar üzerinde çalışmalar", *İ.C. Ed. Fak. Tarih Dergisi*, Ord. Prof. İ.H. Uzuncarsılı Hâtıra Sayısı, Sayı: 32, (Mart 1979), İstanbul, 1979, s. 117-136.
- TOTAYSALGIR, G., *Karaman (Lârende), Tarihi İncelemeler*, Sayı: 5, Konya 1944.
- UZUNÇARŞILI, İ.H., *Anadolu Beylikleri ve Akkoyunlu, Karakoyunlu Devletleri*, T.T.K. Yay. VIII. Seri, Sayı 2a, Ankara, 1969 (2).
- UNAL, R.H., *Osmanlı Öncesi Anadolu-Türk Mimarisinde Taçkapılar*, Ege Üniv., Ed. Fak. Yay. No: 14, İzmir, 1982.

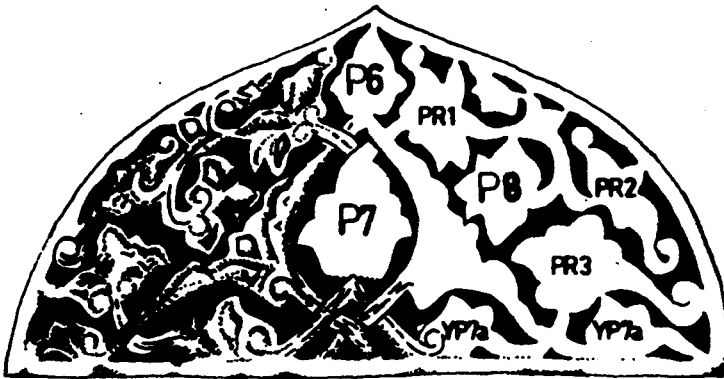
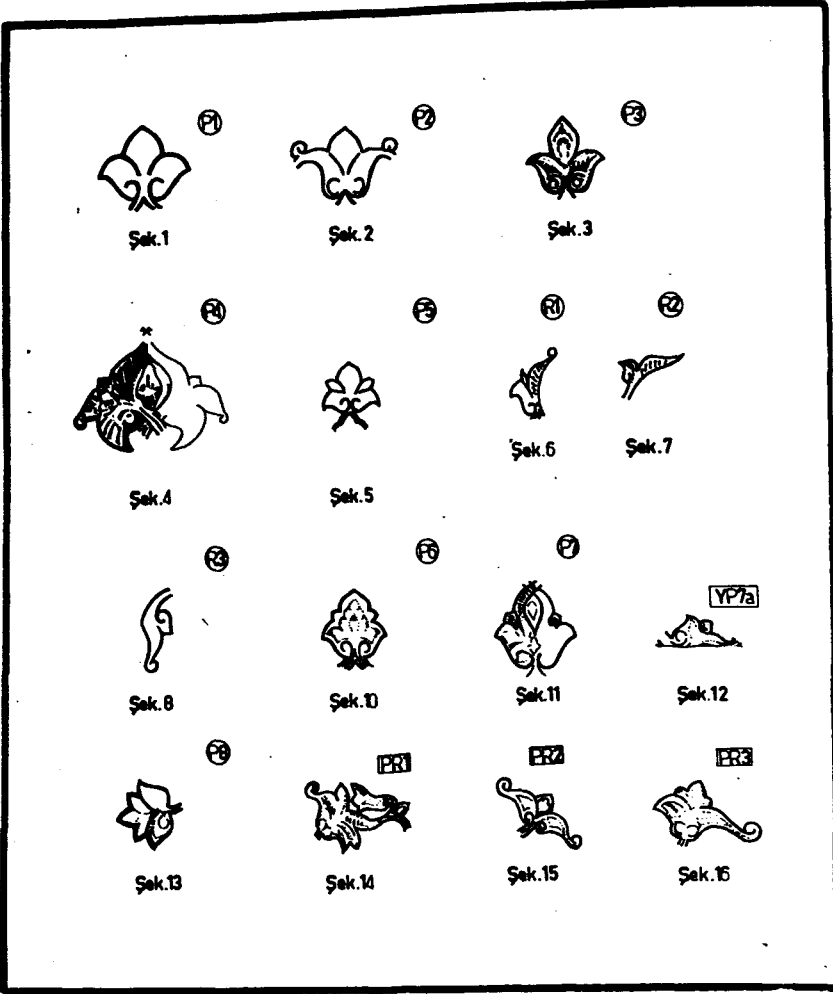
Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi
Sanat Tarihi Anabilim Dalı Araştırma Görevlisi

Karamanoğlu
Alaeddin Bey
Türbesinin
dıştan görünüşü
ve giriş kapısı

(21) Anadolu Türk Sanatı'nın dekorasyon programını terminolojik bir disiplin altına almak, bunu en kısa zamanda ayrıntılı deskripsiyonlardan hareket ederek ve adetâ bir "arşiv memuru" gibi çalışarak, dekoratif motifleri ihtiva eden bir katalogta şekillendirmekle mümkün olur kanısındayız.

K.B

ŞEK.9